

İlkokul Öğrencilerinin Anneleriyle Geçirdikleri Boş Zamanların Annelerin Görüşlerine Göre İncelenmesi¹

Fatih AYDOĞDU², Mücahit DİLEKMEN³

Özet: Araştırma, annelerin çocuklarıyla geçirdikleri boş zamanlarda neler yaptıkları, zamanlarını nerelerde geçirdikleri, birlikte geçirdikleri zamanın yararları, çocuklarıyla zaman geçirmelerini engelleyen etmenlerin neler olduğu ve boş zamanları birlikte geçirebilmek için nelerin yapılabileceği ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma grubu, Erzinca ilinde ikamet eden ve çocuğu ilkokul dördüncü sınıfta öğrenim gören 150 anneden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen, açık uçlu sorulardan oluşan anket formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, “betimsel analiz” yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bulgularında annelerin çocuklarıyla boş zamanlarında televizyon izleme, oyun oynama, ödev yapma ve kitap okuma gibi etkinliklere daha çok yer verdikleri, bu aktivitelerin çoğunluğunu ev, oyun parkı ve alışveriş merkezlerinde gerçekleştirdikleri, birlikte geçirilen zamanın çocukların gelişimlerini çok yönlü olarak desteklediği, özellikle iş hayatının yoğunluğunun ve teknolojik araçların kullanılmasının birlikte zaman geçirmeyi engellediği, bu nedenle iş saatinin süresinin azaltılması ve teknolojik araçların kullanımının azaltılmasının birlikte zaman geçirmeyi olumlu yönde etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Boş zaman etkinlikleri, nitelikli zaman, anne ve çocuk, ilkokul öğrencileri

¹ Bu çalışma XV.Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Erzinca Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Çocuk Gelişimi Programı, faydogdu1985@gmail.com

³ Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, mdilekmen@atauni.edu.tr

Analyzing the Leisure Time Elementary School Students Spend with Their Mothers According to the Views of Mothers

Abstract: The research was carried out to understand the views of mothers regarding their leisure time with their elementary grade children. Therefore, it was aimed to reveal what they do together in their leisure time, where they spend their time, the benefits of the time they spend with their children, the factors preventing them to spend time together, and what can be done to spend time together. The study group included 150 mothers who were resident in Erzincan and had children studying at elementary level. In the research, questionnaire form, developed by the researchers that includes open-ended questions, was used as the data collection tool. "Descriptive analysis" method was used in data analysis. It was concluded as a result of the research findings that mothers did some activities such as watching TV, playing games, doing homework and reading books with their children in their leisure time; they did most of these activities at home, playgrounds, and shopping malls; the time mothers spent together with their children supported the development of children multi-directionally; especially busy business life and use of technological instruments prevented them to spend time together; and therefore, decreasing the time for working and decreasing the use of technological instruments would positively affect the time to be spent together.

Key Words: Leisure activities, quality time, mother and child, primary school students

Giriş

Çocukluk çağları, çocukların kendi gelişimleri konusunda daha çok desteğe ihtiyaç duydukları zaman dilimleridir. Bu desteği sunacak olan öncelikli olarak anne babalardır. Bu çağlarda çocuklarla birlikte geçirilen zamanın niteliği, çocukların gelişimi açısından önemlidir. Nitelikli zaman, çocukla birlikte geçirilen zamanın onun zevkli ve gelişimini destekleyici etkinliklerle geçirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Özyürek ve Gürleyik, 2016). Başka bir tanıma göre nitelikli zaman; aile eğlencesi, ilgisi ve birlikteliğinin oluşturulması ve sürdürülmesi için ebeveynlerin belirli faaliyetleri ya da açık hava gezilerini çocukla birlikte yapmaktır (Christensen, 2002). Nitelikli zaman, çocuğun tek başına ya da sevdikleriyle birlikte ilgi, istek ve ihtiyaçlarına ve gelişimine uygun olarak gerçekleştirilen aktiviteleri kapsayabilir. Çocuğun nitelikli zaman geçirmesi, yeterliliklerini ortaya koymasında ve gereksinimlerinin giderilmesinde önemlidir.

Okul çağını da içine alan çocukluk döneminde çocuğa sunulan nitelikli zaman dilimleri, okul yaşantısını olumlu yönde etkileyebilir. Çocuğun gün içinde okulda geçirdiği zamanlarda yaşadıkları stres ve yorgunluğun giderilmesi gerekir. Bu ise çocuğa boş zamanlarında sunulan nitelikli aktivitelerle giderilebilir. Çocuğun akademik başarısının desteklenmesi de boş zamanlarda yapılan etkinliklerle sağlanabilir. Bu olanakların sunulmasında birçok konuda olduğu gibi aile etkin rol oynayabilir. Ailede anne baba ile geçirilen nitelikli beraberlik ve anne-baba ile çocuk arasındaki paylaşımlar, çocuğun gelişimi açısından önemli bir etkiye sahiptir (Özyürek ve Gürleyik, 2016). Çocuklar, anne babalarıyla zaman geçirerek duygusal gereksinimlerini karşılarlar (Ahnert ve Lamb, 2003).

Ailenin sosyo-ekonomik durumu, destekleyici ebeveyn yaklaşımları ve annenin ruh sağlığı çocuğun gelişiminde etkili olabilmektedir (Fomby ve Musick, 2017). Özellikle anne çocuk arasında kurulan sağlıklı iletişim, çocuğun sağlıklı kişilik geliştirmesini sağlar (Kandır ve Alpan, 2008). Annenin çocuğun ihtiyaçlarına cevap vermesi çocuğun tutarlı bir kendilik duygusu geliştirmesine hizmet eder (Öngider, 2013).

Çocukların aile ortamı içerisinde zengin öğrenme yaşantılarına sahip olması gelişimleri açısından önemlidir (O'Connell ve diğerleri, 2016). Ancak, babaların iş yaşamında aktif olarak yer alması ve annelerin çocukla kurdukları yakın ilişkiler, annenin çocukla daha çok zaman geçirmesini zorunlu hale getirebilmektedir. Anneler babalara göre çocuğun bakımında daha çok sorumluluk almaktadır (Kalil ve Mayer, 2015). Annenin çocuğu ile birlikte geçirdiği zamanın miktarı, çocuğun sosyal, duygusal, fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimine katkı sağlaması için yeterli değildir. Önemli olan çocukla geçirilen zamanın niteliğidir (Yılmaz 2007). Çocukla geçirilen zamanın nitelikli olmasında çocuğun bilişsel becerilerinin ve öğrenim düzeyinin belirleyici olmadığı belirlenmiştir (Hörisch, 2016).

Temel akademik becerilerin kazanıldığı ilkökul çağlarında annenin çocukla nitelikli zaman geçirmemesi, çocukların akademik başarılarının desteklenmesini engelleyebilir. Anne ile çocuk arasındaki paylaşım eksikliği, çocuğun anneye kurduğu ilişkilerin zayıf olmasına, özgüven eksikliği yaşanmasına ve dolayısıyla çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde sorunlara yol açabilir. Çocukla birlikte geçirilen zamanın süresinin ve niteliğinin artırılması, gelişimlerinin desteklenmesini olumlu yönde etkileyebilir. Ebeveynlerin çocukla kurduğu

sağlıklı ilişkiler, çocuğun dil gelişimine ve istenilen davranışların sergilenmesine katkıda bulunmaktadır (Menashe ve Atzaba-Poria, 2016).

Türkiye 'de kadınların işgücüne katılım oranı ve istihdamı son on yılda hızla artış göstermiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün yaptığı araştırmaya göre 79 ülke içinde Türkiye 2007-2015 yılları arasında kadınların işgücüne katılım oranının en fazla arttığı yedinci ülke olmuştur (Anonim, 2017). Kadınların iş yaşamında aktif olarak yer alması, çocukla geçirilen zamanın kısıtlı hale gelmesine neden olmakta (Gauthier, Smeeding ve Furstenberg, 2006), bu durum kısıtlı duruma gelen boş zaman dilimlerinin niteliklerinin artırılmasını zorunlu hale getirmektedir. Günümüzde, ailelerin günlük yaşamı daha çok parçalanmakta ve aileler üzerindeki baskılar artmaktadır. Bu sorunu çözmek için aileler çocuklarıyla birlikte daha çok zaman geçirmelidir (Christensen, 2002). Literatür incelendiğinde, annelerin çocuklarla nitelikli zaman geçirmeleri konusunda, Huston ve Rosenkrantz Aronson (2005), çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarıyla nasıl zaman geçirdikleri, Kimmel ve Connelly (2006), annelerin çocuklarıyla birlikte evde boş zamanlarını değerlendirmelerini etkileyen faktörlerin neler olduğu, McIntosh (2006) ve Almani, Abro ve Mugheri (2012), çalışan annelerin çocukların gelişimine etkisi; Hsin (2007), çocukla geçirilen zamanın niteliğinin çocuğun bilişsel gelişimine etkisi; Kılıç (2015) öğrencilerin okul dışında aileleriyle birlikte nasıl ve ne kadar etkili zaman geçirdikleri, Ertüzün, Gökçe ve Alabay (2016), annelere göre çocukların boş zaman etkinliklerinde kırsal ve kentsel yaşamın etkisini araştırdıkları saptanmıştır. Bu bağlamda, bu araştırmada, annelerin çocuklarla birlikte geçirdikleri zamanlarını nasıl ve nerede değerlendirdiklerinin, nitelikli olarak geçirilen zamanın çocuklara katkılarına yönelik düşüncelerinin, birlikte zaman geçirmeyi engellediğini düşündükleri etmenlerin ve nitelikli zaman geçirme konusunda önerilerinin neler olduğunun belirlenmesi amaç edinilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişteki ya da şu andaki bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2000). Çalışma nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır.

Çalışma Grubu

Erzincan ili Merkez ilçede bulunan 32 okul arasından seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen iki ilkokulda öğrenim gören çocukların anneleriyle 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 150 anne dahil edilmiştir.

Çalışma grubunun % 62,6'sı 31-40 yaş aralığında, % 70,7'si ortaokul ve üstünde öğrenim düzeyinde yığılma göstermiştir. Annelerin % 80'inin iki ve üstünde çocuğa sahip olduğu ve % 58,6' sının çalıştığı belirlenmiştir.

Verilerin toplanması

Araştırmada veriler, açık uçlu sorulardan oluşan anket ile elde edilmiştir. Kişisel bilgi formu ve açık uçlu soruların bir araya getirilmesiyle oluşturulan anket formu alanında uzman iki öğretim elemanının görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda yapılan düzeltmelerle anket formuna son şekli verilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya dahil edilen annelere ilişkin demografik sorular, ikinci bölümde ise nitelikli zaman konusunda uygulama ve görüşlerine yönelik beş sorudan oluşan açık uçlu soru anketi ortaya çıkmıştır. Ankette yer alan sorular aşağıda verilmiştir.

- 1- Çocuğunuzla birlikte boş zamanlarınızda neler yapıyorsunuz?
- 2- Çocuklarla birlikte boş zamanlarınızı nerede geçiriyorsunuz?
- 3- Çocukla birlikte zaman geçirmenin çocuğa yararları nelerdir?
- 4- Çocukla birlikte zaman geçirmenizi engelleyen etmenler nelerdir?
- 5- Çocukla birlikte daha etkili zaman geçirmek için önerileriniz nelerdir?

Anket formu, çalışma grubuna çocuklar aracılığıyla gönderilmiş ve cevapların yazılı olarak doldurularak çocuklar aracılığıyla okula göndermeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içermektedir (Özdemir, 2010). Betimsel analiz aşamasında anket sorular ölçüt alınarak bir çerçeve oluşturulduktan sonra, Her bir soru için elde edilen veriler incelenmiş ve ana başlık ve alt kategoriler oluşturulmuştur. sağlamak için; her bir soruya ilişkin elde edilen veriler incelenmiş ve bu inceleme sonucunda her bir görüşme sorusu için bir ana başlık ve bu ana başlığın altında alt kategoriler oluşturulmuştur. Alt kategorideki bulgular, anne görüşlerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Alıntılara yer verilirken katılımcılar için; A1, A2, A3... şeklinde kodlar kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, annelerin, çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmeye yönelik uygulama ve görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılan anket formundan elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular veri toplama aracında yer alan açık uçlu sorulara göre ana başlık altında aşağıda verilmiştir.

1. Çocukla birlikte boş zamanlarda yapılan etkinlikler

Elde edilen veriler analiz edildiğinde anne ve çocuğun birlikte boş zamanlarda yaptıkları etkinlikler 11 alt kategoride toplanmıştır.

Tablo 1. Boş zamanlarda çocukla birlikte yapılan etkinlikler

Boş zamanlarda birlikte yapılan etkinlikler	f	%
Televizyon izlemek	88	58.6
Oyun oynamak	69	46
Ödev yapmak	65	43.3
Kitap okumak	54	36
Parka gitmek	22	14.6
Sohbet etmek	20	13.3
Yürüyüş yapmak	12	8
Akraba ziyaretine gitmek	11	7.3
Pikniğe gitmek	5	3.3
Sinemaya gitmek	4	2.6
Alışveriş yapmak	4	2.6

Tablo 1’de görüldüğü gibi annelerden 88’i (% 58.6) çocuğuyla birlikte televizyon izlemeyi, 69’u (% 46) oyun oynamayı, 65’ i (% 43.3) çocuğuyla birlikte ödev yapmayı, 54’ü (% 36) kitap okumayı, 22’ si (% 14.6) parka gitmeyi, 20’si (% 13.3) sohbet etmeyi, 12’si (% 8) yürüyüş yapmayı, 11’i (%7.3) akraba ziyaretine gitmeyi, 5’i (% 3.3) pikniğe gitmeyi, 4 ’ü (% 2.6) sinemaya gitmeyi ve 4’ü (% 2.6) alışveriş yapmayı boş zamanda yapılan etkinlikler olarak belirtmişlerdir.

Boş zamanlarında çocuğu ile birlikte televizyon izlediklerini belirten annelerden biri görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: *“Çocuğum dersini çalışırken ben de ev ilerini görürüm. Ardından birlikte kararlaştırdığımız programı izleriz”* (A38).

Boş zamanlarında çocuğu ile birlikte oyun oynadıklarını ifade eden annelerden biri *“Birlikte zaman geçirmek hoşumuza gider. Eşim ve çocuklarımla evde bir odayı oyun için kullanırız. Orada satranç, masa tenisi var. Boş zamanlarımızda birlikte oynarız”* şeklinde görüşlerini belirtmiştir (A5).

2. Boş zamanlarda birlikte zaman geçirilen mekanlar

Elde edilen veriler analiz edildiğinde boş zamanlarda birlikte zaman geçirdikleri mekanlar 5 alt kategoride toplanmıştır.

Tablo 2. Boş zamanlarda birlikte zaman geçirilen mekanlar

Birlikte zaman geçirilen mekanlar	f	%
Ev	63	42
Oyun parkı	45	30
Alışveriş merkezi	29	19.3
Piknik alanı	8	5.5
Köy	5	3.3

Tablo 2’de görüldüğü gibi 63’ü (% 42) çocuğuyla birlikte zaman geçirdikleri mekanı ev, 45’i (% 30) oyun parkı, 29’u (% 19.3) alışveriş merkezi, 8’i (% 5.4) piknik alanı ve 5’i (%3.3) köy olarak belirtmişlerdir.

Boş zamanlarını evde geçirdiğini ifade eden annelerden biri *“ Çocuğum gün boyu okulda zaten. Ben de işte oluyorum. İşten geldikten sonra ev işlerini yapıyorum. Dışarı çıkmaya pek zaman kalmıyor. Evde zaman geçiriyoruz. Haftasonları dışarı çıkabiliyoruz”* şeklinde görüşlerini ifade etmiştir” (A142).

3.Çocukla zaman geçirmenin çocuğa katkıları

Elde edilen veriler analiz edildiğinde çocukla zaman geçirmenin çocuğa katkıları konusunda 10 alt kategori oluşmuştur.

Tablo 3. Birlikte zaman geçirmenin çocuğa katkıları

Birlikte zaman geçirmenin çocuğa katkıları	f	%
Sosyalleşmeyi sağlama	37	24.6
Kendine güveni geliştirme	31	20.6
Etkili iletişim becerisi kazanma	22	14.7
Yeni bilgi ve kavramlar edinme	17	11.3
Kendini iyi hissetme	17	11.3
Aile bağlarını güçlendirme	8	5.3
Yeteneklerini ortaya koyma	6	4
Sorumluluk bilincine sahip olma	6	4
Girişkenlik becerisi edinme	3	2
Kötü alışkanlıklardan koruma	2	1.3

Birlikte zaman geçirmenin çocuğa katkıları konusunda, annelerin 37'si (% 24.6) sosyalleşmeyi sağladığı, 31'i (% 20.6) kendine güveni geliştirme, 22'si (% 14.7) etkili iletişim becerisi kazandırma, 17'si (% 11.3) yeni bilgi ve kavramlar edinme, 17 'si (% 14.7) kendini iyi hissetme, 8'i (% 5.3) aile bağlarını güçlendirme, 6'sı (% 4) yeteneklerini ortaya koyma, 6'sı (%4) sorumluluk bilincine sahip olma, 3'ü (% 2) girişkenlik becerisi edinme ve 2' si (% 1.3) kötü alışkanlıklardan koruma gibi beceriler kazandırdığını belirtmişlerdir.

Birlikte zaman geçirmenin çocuğa katkıları konusunda A102 kodlu anne görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: “ Çocuğumla zaman geçirdiğimde kendisine daha çok değer verdiğimi hissediyor. Benimle daha iyi iletişim kuruyor. Adeta bağımlılık yapıyor. Sürekli birlikte birşeyler yapalım diyor. Duygularını daha rahat ifade edebiliyor”

Birlikte zaman geçirmenin çocuğa yararları konusudna başka bir katılımcı ise “ Çocuğumuzla birlikte zaman geçirdiğimizde, sorumluluklarını daha iyi yerine getiriyor. Ödevlerimi yapayım birlikte oynayalım olur mu anne diyor. Bir de birlikte zaman geçirdiğimiz için kontrolümüz altında oluyor. Dışarılarda bilip bilemediğimiz kişilerle zaman geçirmeye gerek duymuyor” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir (A49).

4. Birlikte zaman geçirmeyi engelleyen etmenler

Elde edilen veriler analiz edildiğinde birlikte zaman geçirmeyi engelleyen etmenler konusunda 7 alt kategori oluşmuştur

Tablo 4. Birlikte zaman geçirmeyi etkileyen etmenler

Birlikte zaman geçirmeyi engelleyen etmenler	f	%
İş hayatının yoğunluğu	72	48
Teknolojik araçların kullanılması	48	32
Çocuk sayısının fazla olması	17	11.3
Nitelikli zaman geçirme konusunda bilgi eksikliği	13	8.6
Çocuğun okula gitmesi	8	5.3
Ev işlerinin yoğunluğu	6	4
Misafirliğe gidilmesi	6	4

Tabloda görüldüğü gibi, birlikte zaman geçirmeyi engelleyen etmenler konusunda, annelerin 72'si (% 48) iş hayatının yoğunluğu, 48'i (% 32) teknolojik araçların kullanılması, 17'si (% 11.3) çocuk sayısının fazla olması, 13'ü (%8.6) nitelikli zaman geçirme konusunda bilgi eksikliği, 8'i (% 5.3) çocuğun okula gitmesi, 6'sı (% 4) ev işlerinin yoğunluğu ve 6'sı (% 4) misafirliğe gidilmesini birlikte zaman geçirmeyi engellediğini belirtmişlerdir.

Bu konuda A88 kodlu anne görüşlerini şu şekilde belirtirken; " Eşim de ben de çalışıyorum. Bazen bu konuda çocuğa haksızlık yaptığımızı düşünüyoruz. Bir koşuşturmca ile geçiyor hayat. Hafta sonları biz boşuz ama çocuğumuzu kursa gönderiyoruz. Bu durum çocuğumuzla zaman geçirmemizi engelliyor" A120 kodlu ebeveyn; " Evde herkesin cep telefonu var. Herkes telefonun içine gömülüyor. Ben de dahil. Bu durum birlikte ne yapalım sorusunu pek de düşündürmüyor." şeklinde ifade etmiştir.

5. Nitelikli zaman geçirme konusunda öneriler

Elde edilen veriler analiz edildiğinde birlikte zaman geçirmeyi engelleyen etmenler konusunda 7 alt kategori oluşmuştur.

Tablo 5. Nitelikli zaman geçirme konusunda öneriler

Nitelikli zaman geçirme konusunda öneriler	f	%
İş saatlerinin süresinin azaltılması	53	35.3
Teknolojik araçların kullanımının kısıtlanması	41	27.3
Ailedeki tüm bireylerle birlikte zaman geçirilmesi	18	13

Tablo 5 devamı. Nitelikli zaman geçirme konusunda öneriler

Nitelikli zaman geçirme konusunda öneriler	f	%
Çocuğun hoşlandığı etkinliklere yer verilmesi	16	10.6
Çocuğa daha fazla zaman ayrılması	13	8.6
Sportif ve sanatsal faaliyetlere yönelik etkinliklerin düzenlenmesi	11	7.3
Çocuğun yeterliliğine uygun aktivitelere yer verilmesi	9	6

Anneler nitelikli zaman geçirme konusunda, 53'ü (% 35.3) iş saatlerinin süresinin azaltılması, 41'i (% 27.3) teknolojik araçların kullanımının kısıtlanması, 18'i (% 13) ailedeki tüm bireylerle birlikte zaman geçirilmesi, 16'sı (% 10.6) çocuğun hoşlandığı etkinliklere yer verilmesi, 13'ü (% 8.6) çocuğa daha fazla zaman ayrılması, 11'i (% 7.3) sportif ve sanatsal faaliyetlere yönelik etkinliklerin düzenlenmesi ve 9'u (% 6) çocuğun yeterliliğine uygun aktivitelere yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Nitelikli zaman geçirme konusunda görüşlerini A132 kodlu anne; " *İşverenler iş sürelerini azaltmalı,ama azaltmak bir yana dursun bazen mesai bile yapıyoruz.*", A83 kodlu anne; " *Anne ve babalar hem kendilerinin hem de çocuklarının cep telefonu, bilgisayar gibi aletleri kullanmaya kısıtlama getirmelidir.*", A23 kodlu anne; " *Anneler çocuğun boş zamanları ile kendi boş zamanlarını belirleyerek birlikte zaman geçirecek zamanları belirlemeli ve böylece daha çok zaman ayırmalıdır*", A76 kodlu anne; " *Sadece anne ile çocuk değil, ailede kim varsa hep birlikte daha eğlenceli zaman geçirilmelidir, çocuğun ilgisini çeken etkinlikler yapılmalıdır*" ve A147 kodlu anne; " *Belediyeler yerleşim yerlerine park, sportif alanları bolca yapmalıdır. Okullar, halk eğitim merkezleri gibi yerler çocukların gitmeleri için, hatta çocuklarla ailelerin birlikte gitmeleri için kurslar, faaliyetler düzenlemelidir*" şeklinde dile getirmişlerdir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, annelerin çocuklarla birlikte geçirdikleri zamanlarını nasıl ve nerede değerlendirdikleri, nitelikli olarak geçirilen zamanın çocuklara katkılarına yönelik düşüncelerinin, birlikte zaman geçirmeyi engellediğini düşündükleri etmenlerin ve nitelikli zaman geçirme konusunda önerilerinin neler olduğu ile ilgili raporlaştırılan bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Çalışmada öncelikli olarak annelerin çocuklarıyla birlikte boş zamanlarda yaptıkları etkinlikler belirlenmiştir. Anneler, çocuklarıyla en çok birlikte televizyon izledikleri, oyun oynadıkları, kitap okudukları ve ödev yaptıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu (2013) yaptıkları araştırmada babaların çocuklarıyla en çok oyun oynama, markete gitme ve açık havada dolaşma şeklinde etkinliklerde bulduklarını dile getirmiştir. Bu sonuçlar, çocukla zaman geçirmede, annelerin babalara göre daha çok ev ortamına yönelik etkinlikleri tercih ettiklerini göstermektedir. Hofferth ve Curtin (2005), çocuklarının boş zamanlarında kitap okuma, bilgisayar kullanımı, televizyon izleme, sanat çalışmaları, spor yapma, dini etkinlikler, ev işleri ve alışveriş gibi aktivitelerle zaman geçirdiklerini belirtmiştir.

Araştırmanın başka bir sonucunda annelerin çocuklarıyla boş zamanlarında geçirdikleri mekanlar belirlenmiştir. Anneler çoğunlukla çocuklarıyla ev, oyun parkı ve alışveriş merkezinde zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir. Çocuklar ev içerisinde daha çok kendi odalarında, salon ve oturma odasında zaman geçirmekteyken, dışarıda çocuk parkları ve bahçelerde oynamaktadır (Erbay ve Durmuş Saltalı, 2012).

Çocuklarla birlikte zaman geçirmenin çocuğa sağladığı katkılar konusunda elde edilen sonuçlarda, anneler çocukla zaman geçirmenin çocuğun sosyalleşmesinde, kendine güvenin gelişmesinde, etkili iletişim becerileri edinme, yeni bilgi ve kavramlar öğrenme ve kendini iyi hissetme konusunda çocuklara katkı sağladığını belirtmişlerdir. Gould ve Simhon (2011) çocukla birlikte geçirilen nitelikli zamanın ebeveyn ile çocuk arasında ilişkilerin gelişmesinde etkili olduğuna işaret etmişlerdir. Bu sonuç dikkate alındığında bu çalışmada söz konusu olan çocukların ebeveynlerle ilişkilerinin gelişebileceği söylenebilir. Çocukların eğitimine ailenin katkı sağlaması, onların akademik başarıları olumlu yönde etkilemektedir (Aydoğdu ve Kılıç, 2016).

Birlikte zaman geçirmeyi engelleyen etmenler konusunda elde edilen sonuçlara bakıldığında anneler, iş yaşamının yoğunluğu, teknolojik araçların kullanılması ve çocuk sayısının çok olmasının birlikte zaman geçirmelerini etkilediklerini belirtmişlerdir. Çakır (2013), ailelerin tüm gününü bilgisayar başında geçiren çocukları ile iletişim kurmada sorun yaşadıklarını ve bunun çocuklarının doğal yaşamdan kopmalarına neden olduğuna işaret etmiştir. Çalışan kadınların işyerinin yanısıra ev işlerinde de sorumluluk üstlenmesi çocukla

İlkokul Öğrencilerinin Anneleriyle Geçirdikleri Boş Zamanların Annelerin Görüşlerine Göre İncelenmesi

birlikte zaman geçirmeyi kısıtlayabilir (Poduval ve Poduval, 2009). Diğer yandan çalışan annelerin çocuklarıyla yeterli zaman geçirememelerinden dolayı onlarla birlikte oldukları, kısıtlı zamanlarını en etkili ve verimli şekilde geçirdikleri (Yurt ve Demiriz, 2014) ve annelerin çalışmasının çocukla zaman geçirmesini etkilemediği belirtilmektedir (Hsin ve Felfe, 2014). Bu nedenle, çocukla geçirilen uzun zaman geçirmek yerine nitelikli zamanın geçirilmesi daha önemlidir (Çağdaş ve Seçer, 2012). İşten eve dönen ebeveynler, ev ile ilgili işlerde çocuklarından yardım isteyerek çocuğun güven duygusunun gelişmesi, sorumluluk sahibi bir birey olması, aile içi dayanışma ve paylaşma gibi kazanımlarla da çocuklarına ayıramadıkları zamanı bu şekilde nitelikli olarak geçirebilirler (Türkoğlu, Çeliköz ve Uslu, 2013). Anneler çocukla birlikte zaman geçirmeyi etkileyen bir diğer faktörün teknolojik araçlarının kullanılması olduğunu ifade etmişlerdir. Günümüzde teknolojik araçlarının hayatımızda yaygın olarak yer alması, aile bireylerinin aynı ortamda bulunmalarına, birlikte görülmelerine rağmen kendi başlarına zaman geçirdikleri söylenebilir. Kılıç (2015) yaptığı araştırmada, çocukların aileleriyle günlük etkili zaman geçirme sürelerinin oldukça düşük olduğu, ebeveynlerin televizyon karşısında, çocukların ise internette uzun saatler zaman geçirdiklerini saptamıştır.

Annelerin nitelikli zaman geçirmeye yönelik önerileri incelendiğinde daha çok iş saatlerinin süresinin azaltılması, teknolojik araçların kullanımının kısıtlanması ve ailedeki tüm bireylerle birlikte zaman geçirmeye önem verilmesi konusunda görüş bildirmişlerdir. Almani, Abro ve Mugheri (2012) annelerin çalışmasının çocukların duygusal gelişimlerini ve çocukları ile aralarında güçlü bağların kurulmasını olumsuz yönde etkilediğini, bu nedenle çalışan annelerin çocukları ile kalan zamanlarda çocukların gelişimlerini destekleyici aktivitelerde bulunmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Gültekin ve Bener (2008) ise yaptıkları araştırmada çalışan kadınların ailelerinde çocuk bakımı ve eğitimi ile ilgili faaliyetlerin genellikle kadın ve erkek tarafından "birlikte" yapılma oranının, çalışmayan kadınların ailelerinden yüksek olduğunu saptamışlardır. Anne ve babanın çocuğun bakımı ve eğitimiyle ilgili faaliyetleri birlikte yapmaları, hem ebeveynlerin çocuğun bakımını üstlenmede güçlük çekmesini önleyebilir, hem de çocuk kendini daha güvende hissedebilir. Bu nedenle ailedeki tüm bireylerin çocukla birlikte daha çok zaman geçirmelerinin çocuğun gelişimi üzerinde daha etkili olabilir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulmuştur:

- Çocukla zaman geçirmede, pasif etkinlikler yerine çocuğun aktif olduğu ve öğrenme yaşantılarının sunulduğu aktivitelere öncelik verilmelidir.
- Çocukla birlikte etkili zaman geçirmede ev gibi ortamlar yerine çocuğun doğal çevre içerisinde sosyal etkileşimde bulunabileceği ortamlar seçilmelidir.
- Çalışan annelerin iş yoğunluğu; çocuğun yaşı, sahip olunan çocuk sayısı, meslek, anne çalışırken çocukla ilgilenen başka bir aile bireyinin olup olmama olma durumu gibi etkenlere göre düzenlenebilir.
- İşverenler, ebeveynlere çalışma saati dışında ücret karşılığı olsun ya da olmasın ek çalışma yaptırarak tüm enerjisini almamalı, aksine annelerin çocukla daha fazla zaman geçirmeleri için düzenlemelere yer vermelidir.
- Anneler, bilgisayar, televizyon, cep telefonu ve tablet gibi çocuğun zamanını harcadığı teknolojik cihazlara yönelimleri konusunda çocuklara sınır koymalıdır.
- Anne-babalar aile ortamını düzenlemede etkin rol alarak çocuklarla birlikte zaman geçirmede tüm aile bireylerini bu zaman dilimlerine dahil etmelidir.
- Anneler, çocukla birlikte çocuğun gelişimini desteklemek üzere etkili zaman geçirmede dikkat edilecek konular konusunda öğretmenler ve televizyon programları aracılığıyla bilinçlendirilmelidir.
- Nitelikli zaman geçirmede, aile bireyleri arasındaki ilişkiler ve aile yapısı gibi aileden kaynaklı durumların etkililiği konusunda araştırmalar yapılabilir.
- Annelerin çocuklarla nitelikli zaman geçirmeye yönelik tutumlarını belirlemek için ölçek geliştirilebilir.

Kaynakça

Ahnert, L., & M. E. Lamb 2003. "Shared care: establishing a balance between home and childcare setting", *Child Development*, 74 (4): 1044-1049.

Almani, A.S., Abro, A. & Mugheri, R.A. (2012). Study of the effects of working mothers on the development of children in Pakistan, *International Journal of Humanities and Social Science*, 2 (11), 164-171.

İlkokul Öğrencilerinin Anneleriyle Geçirdikleri Boş Zamanların Annelerin Görüşlerine Göre
İncelenmesi

- Anonim. (2017). TÜRKONFED İş dünyasında kadın 2017 raporu birinci faz çalışma sonuçları. Retrieved from <http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed2017-kadin-raporu-1-faz-calisma-sonuclari.pdf>
- Aydoğdu, F. & Kılıç, D. (2016). Sınıf, okul öncesi ve özel eğitim öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin tutumlarının incelenmesi, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 265-274.
- Christensen, P. H. (2002). Why more 'quality time' is not on the top of children's lists: the 'qualities of time' for children. *Children & Society*, 16(2), 77-88.
- Çağdaş, A. (2012). *Anne-baba çocuk iletişimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakır, H. (2013). Bilgisayar oyunlarına ilişkin ailelerin görüşleri ve öğrenci üzerindeki etkilerin belirlenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 138-150.
- Erbay, F. & Durmuş Saltalı, N. (2012). Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 249-264.
- Ertüzün, E., Gökçe, H., & Alabay, E. (2016). Leisure times of their children from mother's perspective: The effect of rural and urban life. Anne perspektifinden çocuklarının serbest zamanları: kırsal ve kentsel yaşamın etkisi, *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3130-3149.
- Fomby, P., & Musick, K. (2017). Mothers' time, the parenting package, and links to healthy child development. *Journal of Marriage and Family*, 80 (1), 166-181.
- Gauthier, A., Smeeding, T., & Furstenberg, F. (2006). Are parents investing more or less time in children. *Trends in selected industrialized countries (Policy Brief III)*. Frederick, NB: Canadian Research Institute for Social Policy.
- Gould, E. D., & Simhon, A. (2011). Does quality time produce quality children? evidence on the intergenerational transmission of human capital using parental deaths. Hörisch, H.C. (2016). Parental employment and children's academic achievement. *IZA World of Labor*, 1-10.
- Gültekin, A. & Bener, Ö. (2008). "0-6 Yaş döneminde çocuğu olan çalışan ve çalışmayan kadınların evle ilgili faaliyetleri yürütme biçimlerinin incelenmesi," *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 72.
- Hsin, A. (2007). Mothers' Time with children and the social reproduction of cognitive skills. *WP, California Center for Population Research Working Paper Series*.
- Hsin, A., & Felfe, C. (2014). When does time matter? Maternal employment, children's time with parents, and child development. *Demography*, 51 (5), 1867-1894.
- Hofferth, S. L., & Curtin, S. C. (2005). Leisure time activities in middle childhood. In *What Do Children Need to Flourish?* (pp. 95-110). Springer US.

- Huston, A. C., & Rosenkrantz Aronson, S. (2005). Mothers' time with infant and time in employment as predictors of mother-child relationships and children's early development. *Child development*, 76 (2), 467-482.
- Kalil, A. & Mayer, S.E. Understanding the importance of parental time with children: comment on Milkie, Nomaguchi, and Denny, *Journal of Marriage and Family*, (78), (February 2016): 262-265 DOI:10.1111/jomf.12261.
- Kandır A. & Alpan Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal- duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi, *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(14), 33-38.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (10. Baskı) Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Kılıç, M. (2015). Aile ve serbest zaman ilişkisi: Düzce örneği, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 27-49.
- Kimmel, J., & Connelly, R. (2006). Is mothers' time with their children home production or leisure?. Discussion Paper No. 2058, Institute for the Study of Labor.
- Menashe, A., & Atzaba-Poria, N. (2016). Parent-child interaction: Does parental language matter?. *British Journal of Developmental Psychology*, 34(4), 518-537.
- McIntosh, K. L. (2006). *Working mothers vs stay at home mothers: the impact on children* (Doctoral dissertation, Marietta college).
- Poduval, J., & Poduval, M. (2009). Working mothers: how much working, how much mothers, and where is the womanhood?. *Mens sana monographs*, 7(1), 63.
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440.
- Özyürek, A. & Gürleyik, S. (2016). Anne babaların okul öncesi dönem çocukları ile etkileşimlerinde oyunun yeri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (42), 1283-1289.
- O'Connell, M., Fox, S., Hinz, B., & Cole, H. (2016). Quality Early Education for All: Fostering creative, entrepreneurial, resilient and capable learners.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 323-343.
- Türkoğlu, B., Çeliköz,, N. & Uslu, M. (2013). 3-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların nitelikli zaman algılarına dair görüşleri, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 54-71.
- Yılmaz, H. (2007). *Sevgili anne ve babacığım, lütfen bu kitabı okur musunuz!*. (27. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yurt, Ö. & Demiriz, S. (2014). Effect of home-based education program on six-year old children's acquisition of scientific concept Ev odaklı eğitim programının altı yaş çocuklarının bilimsel kavram kazanımlarına etkisi. *Journal of Human Sciences*, 11(1), 1-19.